

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**R. P. Francisci De Oviedo Madritani, Societatis Iesv,
Theologiæ Professoris, Cursus Philosophicus**

Ad Vnum Corpus Redactus

Philosophiæ R. P. Francisci De Oviedo Madritani Societatis Iesv Sacræ
Theologiæ Professoris Tomus II

**Oviedo, Francisco de
Lvgdvni, M.DC.LI.**

VII. Appendix, quid sit certitudo actus in actu vero.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-95526](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-95526)

Petrus verè dicatur, & sit possibilis in quocumque, & pro quocumque aternitatis instanti, quin ab aeterno aliquid fuerit Deo coexistens.

24 Contra hanc doctrinam arguit Soncinas lib. 9. quæstion. Metaphysicalem, q. 4. his verbis: Eorum, quæ cadunt sub extremis eius contradictionis, aliquid includit vnum, quod non alterum, quia impossibile est, quod contradictoria sint penitus idem. Sed illud nihil quod est impossibile produci puta chymæra, & nihil id, quod est possibile produci puta noua species Angeli cadunt sub conditione, cuius extrema sunt possibile, & impossibile; ergo aliquid includitur in vno, quod non includatur in alio, sed hoc non potest esse nihilitas, vt sit communis vtrique: ergo est aliquid præter nihilitatem, scilicet aliqua entitas includitur in eo quod est nihil possibile produci. Hoc est argumentum Soncinatis, quod ad meliorem formam accingo. Possibile, & impossibile sunt contradictoria; ergo non possunt vtrumque importare purè nihil, alias inter se non differunt; ergo etiam Angeli purè possibilis, & Chymæra nihil sunt & nihil chymæra nullam entitatem, seu nihil posituum adiunctum habet, nihil rei possibilis debet habere adiunctum aliquam entitatem, seu aliquid posituum. Hoc argumentum est idem omnino respectu futuri & non futuri consensus absoluti, & respectu fore, & non fore eiusdem consensus, seu esse, & non esse consensus conditionati quorum actu nihil est.

25 Prædicto argumento occurrit Contr. Metaph. 2. Punct. 1. n. 12. ubi dixi lapidem possibilem actu non existentem, & Chymæram non distinguere per aliquid quod sit, sed per aliquid quod esset, imò si strictè loquamur non distinguuntur, non quia identificentur, sed quia non sunt, & quod non est, non est distinctum ab alio si verbum est strictè sit sumendum. Neque ex duobus contradictoriis debet alterum in quocumque statu, & pro quacumque mensura existere, quia cum dico Petrus currit, quod verum est, quia de facto currit, modò non est hoc, quod esset, neque est negatio illius quod est currit propter significatur per verbum istud de futuro. Ratio est, quia negationes, & habitus habentes contradictoriam oppositionem debent esse, & considerari in eodem statu, & pro eadem mensura, negatio absolutè existens opponitur cum habitu absolutè existentis, & illius existentiam absolutam excludit. Similiter habitus futurus, nempe contritio die crastino elicienda opponitur cum negatione existenti hodie. Eadem ratione consensus conditionatus, qui non est sed esset, opponitur cum negatione non quæ sit, sed quæ esset, bene enim componuntur negatio contritionis absolutè existentis, & contritio sub conditione futura, & ita respectu huius consensus conditionati si Petrus vocetur consentiet nullum est non esse absolutum illi oppositum, neque illa est negatio absoluta excludens hunc consensus, vt conditionatum seu ab illo statu conditionato. & consequenter nullum habet contradictorium absolutum, sed tantum conditionatum, quod est carentia, quæ esset consensus procedentis ex principiis positus ex parte hypothesis casu, quo cõditio purificaretur. Imò si daretur modo aliqua negatio absoluta excludens cõsensum cõditionatum, vt conditionatū hæc immediatè non opponeretur contradictoriè cum consensu absoluto, sed cum conditionato, vt conditionato, quia omnis negatio seu omne non esse contradictoriè opponitur cum eo solum immediatè: quod excludit, & eo modo, quo illud excludit, & est illius non esse. Dixi non opponeretur immediatè, quia ex negatione consensus conditionati rectè infertur negatio consensus absoluti.

26 Ex his si roges quid sit consensus conditionatus, vel quælibet res alia sub conditione existens facillè responderetur, si inquiras quid sit absolutè sumpto verbo esse in sua significatione inquiris, quid sit illud quod non est, seu non significatur esse dum dicitur esse sub conditione. Si inquiras, quid esset casu quo purificaretur cõditio, respondebo fore consensum actu absolutè existentem, sicuti est actus, quo ego modo volo hæc scribere, quod si amplius adhuc scire velis, curas adhibe in purificanda conditione, & quod post illius purificationem esse videris illud scito esse, de quo dicebatur, quod esset, si poneretur cõditio.

Obiicies, futura conditionata actu habent veritatem obiectiuam: ergo in illis, dandum est aliquid actuale existens, per quod illorum veritas obiectiuam actu constituitur. Respondeo eo solum (si ex aliquo capite dici potest) habere actu veritatem obiectiuam, quia cognitio Dei actu

ad illa terminatur, & hæc cognitio habet veritatem formalem actualem, verumtamen hoc non probat ex parte obiecti cognitionis terminatæ ad euentum conditionatum dari aliquid, quod actu, & absolutè sit, quia cognitio diuina actu fertur in obiectum, quod esset eadem certitudine, ac in obiectum, quod est. Negandum igitur esset, si strictè loqueremur maximè his, qui nimis subtiliter arguere volunt habere veritatem obiectiuam, quæ sit & dicendum tantum habere veritatem obiectiuam, quæ esset, talem tamen, vt valeant terminare cognitionem, quæ est, & fundare veritatem formalem actu absolutè existentem, ratione cuius communiter dicitur habere veritatem obiectiuam.

27 Instabis: futura conditionata, vel habent absolutam virtutem terminandi cognitionem absolutè existentem, & fundandi veritatem formalem absolutè existentem, vel non habent? Si illam habent iam in illis requiritur aliquid absolutè existens, si non habent non poterunt cognitionem actualem terminare, nec fundare veritatem formalem absolutè existentem. Respondeo nullam habere virtutem in se absolutè existentem terminandi cognitionem, & fundandi veritatem formalem; habere tamen virtutem conditionatam ad terminandum absolutè, & actu cognitionem, & constituendum veritatem formalem actu, & absolutè existentem, hoc enim tantum importat cognitionem diuinam posse absolutè, & actu terminari ad obiectum, quod non est sed esset, & per conformationem cum hoc obiecto cognitionem diuinam actu constitui formaliter veram.

PUNCTUM VII.

Appendix: quid sit certitudo actus in actu vero.

1 Certitudo affectio quædam est veritatis seu propositionis veræ, quæ non omnem veram propositionem comitatur, verumtamen veram tantum potest comitari, ideo de certitudine ago dum de veritate disputo; deinde quia dubium est, an certitudo propositionis ab illius veritate distinguatur, quapropter ad perfectam veritatis notitiam plurimum conducit cognitio certitudinis.

2 P. Vasquez 1. part. disp. 9. t. 10. triplicem meminit certitudinem. Prima est determinatio sine formidine, quæ quis ita obiecto assentitur vt nolit vel non possit ab eo dissentire. Certitudinem hanc, quando oritur ab actu voluntatis efficaciter imperantis, hunc assensum, vocant plures certitudinem affectiuam; ego verò neque hoc nomine dignam esse iudico, quia imperium hoc efficax tantum determinat intellectum, vt in hoc actu perseveret, quod non est intellectum certum constituere de obiecto, si aliàs ille actus intellectum formaliter certum non reddebat, quia certitudo non consistit in eo quod intellectus non desistat ab assensu, quem semel elicit, quia existente assensu potest intellectus esse positivè incertus, & posituum formidinem habere circa obiectum talis assensus, vehementerque suspicionem forsan rem aliter se habere, & suum assensum falsum esse, quotidie enim dicimus: *scio sentio, & iudico, sed forsan fallor.* Pone ergo voluntatem imperare actum illum quo dico: *scio sentio & iudico*: non ideo certus ero, quia sicut cum illo actu compossibilis erat alter ille, *forasan fallor*, quando nullum erat imperium voluntatis: sic imperio posito, quia impossibilitas actus intellectus inclinans in dissensum, non habet immediatam impossibilitatem cum actu voluntatis imperante assensum: sed si aliquam haberet, esset cum ipso assensu immediatè & mediatè cum imperio voluntatis: sed cum assensu nullam habet: ergo neque cum imperio. Posset voluntas non solum efficaciter imperare perseverantiam huius assensus ex se impossibilis cum formidine, sed etiam negationem totius formidinis, & illius actus quo intellectus dicebat *forasan fallor*. In hoc casu imperfectè satis & extrinsecè intellectus erit certus præcisè ex negatione actus formidinis orti ex imperio voluntatis, quapropter hæc certitudo tantum erit extrinseca: sed esto dicatur certitudo necessitas assentiendi orta ex imperio voluntatis, hæc certitudo tantum erit certitudo inhærens, seu in ordine ad subiectum, non verò obiectiuam, quia nullo modo infert veritatem iudicii, neque cum illa connexionem aliquam habet, sed æquè componitur cum propositione vera & falsa.

K 4 Certi

Certitudo quā quis ita assentitur alicui obiecto, vt ex vi illius actus ita firmiter illi adhaereat, vt non possit formidinem aliquam concipere de obiecto cui assentitur neque locū relinquet consultationi circa veritatem obiecti, propriè dicitur certitudo inhaesiva, seu obiectiva, quæ reperi potest in actu scientiæ & erroris, sunt enim plures qui firmius adherent suis erroribus, quàm alij scientificis conclusionibus.

3. Secundò Vasquez certitudinem sumit pro veritate propositionis: hæc acceptio est nimis laxa, & impropria; aliud enim est etiam in communi modo loquendi propositionem esse certam, & esse verā, dicimus enim sæpè ex duobus extremis contradictoriis neutrum esse verum, quia eorum alterum verum esse necesse est. Tertio sumitur certitudo pro actu reflexo, quo quis iudicat assensum à se præstitum certum esse. In primis hæc certitudo, si nomen certitudinis meretur, non est certitudo obiectiva, quam inquirimus, sed tantum subiectiva, quæ componi potest cum falsitate propositionis, idè quod quidquid sit de hac, aliam certitudinem nos inquirere necesse est. Affirmo tamen hunc actum, quo ego iudico meum assensum certum esse nullo modo certitudinem adhuc inhaesivam in se habere, neque derivare in actum directum, quem respicit tanquam obiectum. Ratio est, quia aliud est actum respicere tanquam obiectum certitudinem, aliud esse formaliter certum, sicuti aliud est actum respicere tanquam obiectum scientiam, aliud actum esse formaliter scientificum: plures enim actus probabiles, imò falsi scientiam respiciunt tanquam obiectum, plura enim de scientia probabilia dicimus, & plura de illa possumus prædicare quæ illi non conveniunt; ergo non ex eo quod actus reflexus respiciat tanquam obiectum certitudinem actus reflexi, formaliter est certus. Confirmatur; sæpè ego dubito, an assensus quem exhibui, sit certus, necne; & habeo formale dubium de certitudine mei actus: ergo possum assentiri huic certitudini cum aliqua formidine: ergo posito assensu reflexo, quo iudicem meum assensum esse certum, possum habere formidinem, an existat talis certitudo & consequenter an existat obiectum actus directi, & utrumque actum esse incertum.

4. Inseto ex his prædictum actum ex obiecto non habere formaliter, neque refundere aliquam certitudinem, non tamen nego posse dari aliquem actum formaliter certum certitudine inhaesivā, quo iudicem alium assensum esse certum, quia sicut potest dari formalis certitudo inhaesivā circa quolibet aliud obiectum etiam falsum, ita dari poterit hæc formalis certitudo in actu reflexo respiciente tanquam obiectum certitudinem actus directi. Dubium esse potest an actus reflexus formaliter certus respiciens tanquam obiectum certitudinem actus directi deriveret certitudinem in actum directum. Resp. in primis actum illum reddere per se ipsum formaliter certum intellectum de existentia obiecti actus directi. Ratio est perspicua: non possum ego iudicare hunc actum esse verum, quin iudicem obiectum illius existere eo modo, quo representatur per actum; neque possum dubitare de veritate actus, quin dubitem de existentia obiecti, implicat enim aliter iudicare de veritate actus, ac de existentia obiecti representari per illum, quæ formaliter constituit actum verum: ergo eo ipso quod firmiter adhaeream veritati actus, adhaereo existentie obiecti: ergo eo ipso quod habeam certitudinē inhaesivam de veritate actus, eandem habeo de obiecti existentia. Ex hoc fit, posito actu reflexo, me non posse habere formidinem de existentia obiecti directi, quia habeo certitudinem inhaesivam de illo, ex vi actus reflexi, quo firmiter adhaereo veritati illius, & dubitare non possum de obiecto, de quo habeo certitudinem inhaesivam formalem, ex vi huius actus, licet ex alio actu illam non habeam. Ceterum directum actum nullam certitudinem inhaesivam existimo habere derivatam ex actu reflexo, sed ex se formaliter esse a quæ incertum, & capacem formidinis ac antea, licet per accidens ratione alius actus impediens formidinem circa illius obiectum, non possit cum illa coniungi, dum ille alius actus perseverat, qui est formaliter certitudo inhaesiva de eodem obiecto. Ratio est, quia actus reflexus omnino per accidens se habet respectu directi, quem tantum respicit sicuti obiectum, ex quo respectu tantum accersit actui denominationem cogniti vt certi; denominatio autem non realiter applicat obiecto prædicatum, quod intentionaliter illi tribuit, hæc enim est inepta consequentia: cognoscitur hic actus vt certus: ergo

est certus: sed actus ille reflexus tantum derivat in directum esse cognitum vt certus: ergo non dat illi esse certum.

Sentiunt plures certitudinem esse connexionem propositionis cum obiecto. Verumtamen si conclusio hæc intelligatur de connexionem intrinsecam actus per suam entitatem exigentem obiecti existentiam vniuersaliter non est vera, quia vt dicebam Punct. 1. hæc propositio, *Petrus est possibilis*, connexionem hanc non habet cum suo obiecto & nihilominus in omnium opinione certa est. P. Vasquez disp. 38. n. 33. & 35. ait actum certum esse illum, qui semper veritatem attingit, verumtamen cum dixerim propositionem non posse transire de vera in falsam, necessario iuxta hæc principia, actus qui aliquando est verus, semper est verus, & cum non omnis actus qui aliquando est verus, certus sit, fit necessarium non omnem actum qui semper est verus, certum esse, verumtamen existimo sententiam Patris Vasquez in re veram esse quam iam explico.

Sentio propositionem certam esse propositionem antecedenter necessario veram, cui falsitas contingere non potest, sic interpretor P. Vasquez dicentem actum verum, esse actum qui semper verus est hoc est, qui ita verus est, vt non potuerit illi falsitas subesse. Probo hanc conclusionem: certa tendentia in aliquod obiectum est illa, que non potest à termino præfixo aberrare, neque ad aliquam partem declinare, & certum dicimus id quod alter contingere nequit: ergo illa propositio erit vera, quæ ita tendit in obiectum, vt nunquam possit ab illo deflectere, neque declinare ad aliquod extremum in obiecto non reperiuntur: ergo illa propositio erit certa, quæ necessario conformatur cum obiecto. In hac conclusione conveniunt omnes, qui materiam hanc accuratè evolvunt, in qua de re levis potest esse dissensio.

7. Diximus iam, quibus propositionibus certitudo conveniat, & propositionem certam in concreto definiere, restat modò certitudinem definire, & explicare quid sit, & an sit intrinseca vel extrinseca actui. Certitudo est necessitas veritatis, seu ratio illa, propter quam veritas huius propositionis ab illa separari non potest. Probatur ex dictis: propositio certa addit supra veram non certam, necessitatem veritatis, & ideo ex his propositionibus, *Petrus existit*, *Petrus potest existere*: et si utraq; sit vera, secunda est certa, & non prima, quia secunda veritatem habet necessitatem, & non prima: ergo propositio certa tantum addit supra veram non certam, necessitatem veritatis: ergo tota formalis ratio certitudinis consistit in necessitate veritatis: ergo id quod est ratio formalis, propter quam veritas non possit separari à propositione, est formalis ratio, quæ illam certam constituit. Ex hoc infero in aliquibus propositionibus certitudinem esse intrinsecam, in aliis verò extrinsecam. Percurro varias propositiones, quibus rem explicabo. Omne iudicium diuinæ mentis intrinsecè, & per se certum est, quia iudicio mentis diuinæ per suam entitatem repugnat falsitas, & essentialiter habet connexionem indissolubilem cum obiecto. His actibus summa omnium certitudinum convenit, quia convenit illis summa veritatis necessitas. Ceterum actus diuinæ mentis versantur circa obiecta necessaria, & circa obiecta contingencia creata. Actus qui versantur circa obiecta necessaria, sicuti actus quo Deus iudicat Angelum esse possibilem, duplicè certitudinem habent, quamdam intrinsecam, quam iam exposui; extrinsecam aliam, quæ consistit in necessitate obiecti ratione cuius non potest non esse verus omnis actus qui in illud affirmatiuè feratur, ita vt si per impossibile diuina mens posset actus non veros elicere, actus ille quo iudicat Angelum esse possibilem, non posset non esse verus, quia illius obiectum deficere non potest, & implicat obiecto non deficere, actum qui in illud affirmatiuè fertur non esse verum. Actus verò qui fiuntur in obiecta contingencia non habent hanc infallibilitatem ex obiecto, quia obiectum deficere potest, vnde si aliunde actus, quo Deus iudicat Petrum existere certus non esset, ratione materialis obiecti non illi falsitas repugnaret. Dicendum ergo est omnes actus diuinæ mentis intrinsecè habere certitudinem illis identificatam & insuper actus qui fiuntur in obiecta necessaria habere certitudinem aliam extrinsecam ab obiecto, quam non habent actus, qui fiuntur in obiectum materiale contingens. Neque ideo hi actus dicendi sunt incerti ab obiecto, quia illis absolute repugnat incertitudo, neque ex aliquo capite potest convenire, eo enim ipso quod intrinsecè certi sunt, intrinsecè habent

habent non posse neque intrinsecè, neque extrinsecè esse incerti.

8 Actus omnes, qui principia à quibus procedunt respiciunt ut obiecta, intrinsecè certitudinem habent, quia intrinsecè illis repugnat, non coniungi cum tali obiecto, quod licet non formaliter in ratione obiecti, illud tamen ut principium à quo per se dependens supponunt. Insuper conveniet huic actui necessitas alia, ratione obiecti, si hoc ita sit necessarium, ut non possit non esse, eo modo, quo significatur per actum, quo ego iudico Deum existere; etiam si reuelationi non innitatur, sed sit purè naturalis, discursui scientifico, vel etiam probabili innitens. Ratio est quia huic actui repugnat falsitas ex necessitate obiecti, ita ut si per impossibile efficienter ab illo non dependeret, non posset esse falsus: hanc repugnantia falsitatis, seu necessitas veritatis in qua sita est certitudo, est actui intrinseca: repugnat etiam falsitas eidem actui, quia supponit obiectum tanquam principium, quod illi intrinsecum est, & ita hæc repugnantia falsitatis, seu necessitas veritatis, quæ est etiam certitudo formalis, illi actui intrinseca est. Reliqui omnes actus abstractiui naturales, quorum obiectum distinguitur à principio actus, & ab ipso actu, intrinsecè certi non sunt, quia neque intrinsecè connexionem habent cum obiecto, neque illud supponunt ut dicebam punct. i. Erunt extrinsecè certi, illi qui feruntur in obiectum necessarium, eo modo quo dixi de actibus diuinæ mentis certitudinem habere ab obiecto necessario independentem ab infallibilitate diuinæ mentis. Actus fidei diuinæ iuxta communem sententiam asserentem essentialiter connecti cum reuelatione existentem certitudinem habent intrinsecam ab obiecto formali desumptam cui intrinsecè certitudini, adheret certitudo extrinseca ex obiecto materiali, si hoc sit necessarium, & similiter ex principio quod supponit, si hoc cum obiecto identificetur. Unde actus quo ego affirmo Deum existere, triplicem habet certitudinem; duplicem iam explicatam de actu naturali circa idem obiectum, & aliam intrinsecam ab obiecto formali desumptam. Quod si actus fidei de potentia Dei absolute possit ferri in reuelationem apparentem, & ita veritatem non habere, certus erit naturaliter loquendo, id est, habebit certitudinem, ex vi cuius naturaliter non posset esse falsus, non vero ratione cuius falsitas repugnabit, semper tamen ex suppositione existentie formalis obiecti, actus fidei diuinæ certitudinem habebit, cui supernaturaliter etiam falsitas non possit contingere, quia repugnat existente reuelatione actum fidei, verum non esse. Omnes actus intuitui qui possunt supernaturaliter existere obiectis non existentibus & illius existentiam exigunt, certitudinem intrinsecam habent, ratione cuius naturaliter non possunt non esse veri, non vero ratione cuius non possunt supernaturaliter falsitatem habere. Si verò illis ex sua natura intrinsecè repugnet, adhuc supernaturaliter existere sine obiecto, intrinsecè certitudinem habebunt indistinctam ab illis, ratione cuius adhuc supernaturaliter falsitas illis repugnet. Actus verò intuitiuus, qui neque naturaliter exigit existentiam obiecti nullam certitudinem intrinsecam habent. Hi actus intuitiuus, sicuti reliqui omnes abstractiue certitudinem extrinsecam habent identificatam cum obiecto, quando feruntur in obiectum necessarium, quod non potest non existere eâ ratione quâ representatur per actum. Sic intuitiuus visio Dei præter certitudinem intrinsecam quam habet, ex eo quod habeat obiectum identificatum cum suo principio, habet aliam certitudinem extrinsecam desumptam ex necessitate obiecti in quod fertur, quod eo ipso quod non possit non existere non potest non veritatem visionis reddere omnino certâ: quibus actibus intuitiuus hæc, vel illa connexio conveniat, vel non conveniat, cum suo obiecto dixi punct. i.

9 Ex his inferes, quibusdam actibus convenire certitudinem intrinsecam identificatam cum ipsis, qui diuidi possunt in duas partes: quidam habent hanc certitudinem ratione identitatis obiecti cum principio, sicuti actus, quo ego cognosco meam existentiam; vel actus cum obiecto, sicuti cognitio, quâ Deus seipsum cognoscit, quæ ab obiecto non distinguitur. Alij hanc certitudinem habent ratione obiecti formalis, cum quo intrinsecam connexionem habent, sicuti de actu fidei fert communis sententia. Alij certitudinem extrinsecam habent ratione obiecti necessarij & existentis eo modo quo representatur per actum, quorum certitudo ab ipso non distinguitur. Alij has omnes certitudines habent sicuti actus quo credo Deum existere propter ip-

sum dicentem. Infertur etiam certitudinem quamlibet ex his inadæquatè à veritate distingui, quia veritas dicit actum & obiectum, & certitudo intrinseca adæquatè in actu consistit, extrinsecæque in obiecto. Infertur etiam certitudinem extrinsecam talè dici respectu actus, non respectu veritatis, quia si veritas in actu, siue in obiecto consistat, sæpè est intrinseca veritati, quia tam actus, quam obiectum intrinsecè pertinent ad veritatem. Infertur etiam actum ex nullo capite connexionem habentem cum obiecto contingenti, in quod fertur, nullam habere certitudinem; non intrinsecam, quia, cum non habeat connexionem cum obiecto, non inducit illius existentiam, neque intrinsecè veritatem exigit, non extrinsecam ratione obiecti, quia obiectum contingens veritatem actus non inducit.

10 Obiic. Si Deus reuelaret actum, quo ego iudico modò Petrū currere propter aliquas probabiles coniecturas, esse verum, hic actus esset certus, & tamen intrinsecè connexionem non haberet cum obiecto, neque obiectum esset necessarium: ergo potest dari actus certus non intrinsecè connexus cum obiecto & tendens in obiectum contingens. Resp. posita illa reuelatione fore certum actum, quo propter ipsam ego crederem illum actum esse verum, tamen actum illum directum quo ego iudicarem propter probabiles coniecturas Petrū currere, non fore certum, quia intrinsecè actus esset idem, & obiectum idem permaneret & antecedenter contingens, quia reuelatio Dei per se loquendo non inducit necessitatem obiecti, sed illud supponit aliunde liberum vel necessarium. Instabis, eadem reuelatione, quâ Deus dicit esse verū aliquem actū, dicit illius obiectum existere, ergo reuelatione quâ dicit illum actum quo ego dico, *Petrus currit*, esse verum, dicit Petrū currere, ergo actus ille quo dico ego, *Petrus currit*, versatur circa obiectum reuelatum: ergo necessariò est verus: ergo est certus. Respondeo concedendo antecedens & primam consequentiam: ad secundam distinguo consequens: Actus ille quo ego dico, *Petrus currit*, versatur circa obiectum reuelatum dependenter à reuelatione, seu tendens aliquo modo in reuelationem, nego consequentiam independentem à reuelatione, & nullo modo tendens in illam, concedo consequentiam. Deinde distingo aliud consequens: ergo est necessariò verus necessitate orta ex aliquo pertinente ad hunc actum, nego consequentiam: necessitate orta ex reuelatione non pertinente ad hunc actum, quæ omnino per accidens se habet ad illum, concedo consequentiam: ergo est certus, nego consequentiam; necessitas enim veritatis, quæ non oritur ab entitate intrinseca actus veri, neque ab illius obiecto formali, neque materiali, non constituit actum certum, quia respectu illius omnino per accidens se habet. Poterit dici obiectum illius actus omnino certum, quia implicat non existere supposita reuelatione, & similiter implicat esse falsum actum, qui affirmatiue fertur in obiectum illud reuelatum, quia tamen tota hæc repugnantia oritur ex suppositione reuelationis, quam tantum supponit & respicit actus qui tendit in obiectum reuelatum, & non alius actus, qui ex alijs motiuis fertur in idem materiale obiectum, quod est reuelatum, certitudo tantum refunditur ex reuelatione in actum, qui hanc respicit tanquam formale obiectum, non verò in alios actus in ordine ad quos omnino per accidens se habet.

11 Ultimò noto certitudinem omnem siue identificatam cum actu, siue cum obiecto propriè & per se denominare actum certum, potius quàm obiectum, quia certitudo est tendentia fixa in obiectum, ita ut non possit ab illo desistere, neque in aliam partem ab eodem aberrare, & ratio tendentiae actui convenit respectu obiecti, & non obiecto respectu actus, dicimus enim actum tendere in obiectum, & non dicimus obiectum tendere in actum.

12 Hæc omnia rectè componuntur in mea sententia, quæ non constituit veritatem, aut falsitatem intrinsecam omni actui; in opinione verò, quæ asserit omnem actum verum intrinsecè verum esse, difficile potest certitudo à veritate distingui, quia omnis actus verus secundum hanc sententiam intrinsecè verus est, & ita necessariò verus, ut non potuerit illi neque supernaturaliter falsitas contingere. Hæc tamen, qui hæc tenetur cõponere, respondet disp. 8. de anima sect. 4. illum actum tantum esse certum, cuius veritas necessaria oritur ex principio, vel ex motiui quod non cõuenit actui opinatiui, etiam verò, quo ego iudico existere aliquod obiectum contingens. Non placet solutio, quia ex quocunque capite oritur necessitas veritatis constituit tendentiam in obiectum fixam, & rectam absque aliqua errandi contingencia.

tingentia: ergo constituit actum certum. Præterea necessitas huius veritatis in actu est prædicatum quoddam specificum & essentialiter actui, quod non potest non specificari ex principiis, vel ex obiecto. Deinde sumitur ex modo tendendi in obiectum, quod actus verus secundum hanc sententiam essentialiter supponit, & cum quo essentialiter connexionem habet. Concludo ob has rationes ægrè in hac sententia veritate à certitudine posse distinguere.

CONTROVERSIA VIII.

De Voluntate.

VOLUNTAS est potentia spiritualis per actus elicitos appetitiva. Distinguitur ab Appetitu communi homini & bruto per prædicatum spiritualis; & ab aliis innatis, per ordinem ad actus elicitos, quos præcedenti cognitione exercet, mediis quibus fertur in obiectum præcognitum non cæco modo, sicuti fertur innatus appetitus nullâ præeunte cognitione. De potentia volitiva & eius actibus ad latetatem usque agunt Theologi i. 2. qui vix aliquid de natura illorum degustandum Philosophis relinquunt, ad quos iure optimo pertinebant plura purè Philosophica, quæ iam Theologorum schola sibi arrogat. Nonnulla ad propriam sedem restitui, & forsitan Controuersis venturis aliquid prælibabo, ex his quæ Theologi iure disputant, sine illorum tamen iniuria, omnia enim ex principiis, terminisq; Philosophicis attingam.

PUNCTUM PRIMUM.

De obiecto voluntatis.

I Obiectum voluntatis est bonum & malum: in bonum tendit actu prosecutionis, in malum actu fugæ. De natura boni, & mali dicam in Metaphys. Contr. 3. modo breuiter assero bonum esse duplex, vnum absolutum in se, alterum respectuum; bonum absolutum, quod in se integrum; pulchrumve est sine ordine ad aliquod subiectum. Hanc bonitatem habent etiam obiecta, quæ relatè ad aliud subiectum materialia sunt, sicuti nix in hyeme etiam relata ad animal mala sit, in se tamen habet frigiditatem, & candorem; quibus in se est bona. Bonum alteri conueniens diuiditur in honestum, vtile, & delectabile. Est difficultas inter Authores, an voluntas tantum feratur in bonum alteri conueniens, an etiam tendat in bonum absolutum, & secundum se. P. Vasq. i. 2. disp. 3. c. 3. Montel. i. 2. disp. 1. q. 1. affirmant voluntatem non ferri actu complacentiæ in bonum absolutum, sed vt relatum alteri & in ordine ad subiectum, quia nix non amatur hyeme, quando tunc non est bona subiecto, etiam si in se suam integritatem habeat. Non placet ratio; aliud enim est voluntatem complacere in niue secundum se: aliud in niue quatenus coniuncta seu applicata: ego in hyeme non complaceo in niue quatenus mihi applicata, complaceo tamen in illa quatenus in se est integra & pulchra: sicuti complaceo in eo quod amicus sit fortis, pulcher, & cordatus, quin amicum his qualitatibus præditum mihi, alterive conuenientem apprehendam.

2 Sentio voluntatem posse ferri in bonum absolutum & secundum se sine ordine, neque delectatione ad subiectum; ita Hurt. disp. 13. sect. 1. Probo hanc conclusionem, ex actu amicitiae, quo amo amicum in se ipso, & propter se ipsum, & gaudeo de perfectione, pulchritudine, & integritate amici, quin cogitem an mihi vel alij subiecto sit utilis, quo feror in bonitatem absolutam sine respectu ad subiectum. Vrgeo in actu charitatis erga Deum, quo ipsum amo propter ipsum absque alio respectu ad me, neque ad creaturam aliquam, aliàs talis amor non esset charitatis erga Deum, sed concupiscentiæ, si amarem Deum quatenus mihi bonum, vel charitatis erga proximum, si Deum, quatenus est bonus proximo, diligerem. Dices actu amicitiae erga homines, & erga Deum amare bonitatem amici, quatenus bonam ipsi amico, ac proinde semper voluntatem ferri in

bonum quatenus conueniens alicui subiecto. Subiicit solutio, quando amo amico diuitias vel honores, aliæ bona ab ipso distincta, quando verò gaudeo de bonitate intrinseca ipsius secum identificata propter se ipsum, quia in se bona est, tunc nulla est conuenientia inter id quod amatur, & id cui amatur, quando conuenientia debet semper intercedere inter ea, quæ realiter distinguuntur, nihil enim sibi conueniens esse potest.

Dices nihil esse sibi propriè conueniens, esse tamen improprie hac ratione vita hominis, quæ ab ipso non distinguitur primum maximumque bonorum omnium dictum mors verò malorum maximum. Caue ne nomen æquiuocatione materiam questionis omnino demas. Si eiuſdem entitatis ad se ipsam conuenientiam agnoscas, nullum obiectum poterit assignari, in quo talis conuenientia non reperitur; si enim dicis amicum secundum suam entitatem esse sibi conuenientem, sic calorem & quancumque aliam entitatem, formalitatemve quam assignes, dicam ego sibi esse conuenientem, & ita nunquam questio hæc locum inueniet, destruitur enim illius suppositum, videlicet bonum absolutum, cum omne bonum sibi bonum, & conueniens fingatur. Sed esto dicatur omne ens sibi bonum, atque conueniens, adhuc voluntas fertur in bonum vt absolutum, & sine hac conuenientia ad se ipsum, quod sic probo. Voluntas sæpè complacet in persona amici quatenus in se est bona, quin intellectus proponat bonitatem amici, neque ipsum amicum quatenus sibi conuenientem: ergo fertur in bonum quod proponitur vt absolutum ab omni conuenientia, & sine aliquo respectu ad aliud, neque ad se ipsum, ergo eodem modo tenderet in tale obiectum, etiam tale conuenientiam non haberet, quod enim non cognoscitur ab intellectu, proinde est ac si non esset in ordine ad actum voluntatis, qui sit sine tali cognitione.

Aliud est difficilius circa voluntatis obiectum, An videlicet voluntas possit ferri in bonum vt bonum actu fugæ, & in malum vt malum actu prosecutionis. Affirmant Nominales & alij plures apud Patrem Salas i. 2. q. 1. art. 2. tract. 1. disp. 13. sect. 1. Quod sequitur P. Azor. i. lib. 1. c. 10. noster Complutensis Hurtad. i. 2. disp. 3. diff. 1. Oppositum docet Vasq. i. 2. disp. 31. cum communi sententia, quæ tenet voluntatem tantum posse ferri in obiectum bonum formaliter, vt bonum actu prosecutionis, & in malum formaliter vt malum actu fugæ. Hanc conclusionem probat Vasq. Patrum auctoritate præcipuè Aug. & Dionysij dicentis, *nemo intendens ad malum operatur*. Ratione confirmatur desumpta paritate intellectus, qui non potest affectui obiecto vt falso, neque illi vt vero dissentire; ergo neque voluntas amare obiectum vt malum, neque odio habere obiectum vt bonum. Sicut enim verum & falsum sunt obiectum intellectus, ita bonum & malum voluntatis.

Efficacius eandem conclusionem confirmo: Ad hoc vt affectu odij inimicitiae personam prosequar, necesse est reperiri in illa aliquam indignitatem, seu maliciam ratione cuius illam odio habeam; ergo ad hoc vt obiectum prosequar actu fugæ, seu odio abominationis, necessum est me cognouisse in illo aliquam rationem mali. Antecedens admittunt omnes; aliàs possem personam quam dignam meo amore apprehendo, & ex nullo capite dignam odio seu malo aliquo, odio afficere, & ita summum bonum vt tale apprehensum odisse. Consequentiam probo: Actus odij respicit essentialiter tam personam cui volo malum, quam malum quod personæ cupio: ergo sicut nõ potest actus odio inimicitiae respicere personam, vt bonam, & amicitiam dignam, ita neque odio abominationis obiectum vt bonum & amore dignum. Idem dico de actu amoris, qui non potest esse actus amicitiae circa personam indignam, sed necessarium illam vt dignam respicit: ergo neque potest esse amor concupiscentiæ circa obiectum vt malum, sed necessarium debet illud vt bonum respicere.

6 Obicit Hurtadus supra: Actus odij circa inimicum debet respicere malum, vt malum inimici, ibi sistendo: ergo circa malum vt malum versari debet: Antecedens probatur; Si ego vellem malum inimico quatenus mihi bonum, actus ille non esset odij, sed actus concupiscentiæ propriæ: actus quo ego volo bonum alteri quatenus mihi bonum, non est actus amicitiae, quia hic debet sistere in bono amici præcisè quatenus est bonum illius.

7 Duo à nobis explicanda exposcit hæc obiectio: primum est cur actus amicitiae debeat sistere in bono amici præcisè quatenus est bonum illius, & actus odij possit respicere malum inimici, quatenus mihi bonum. Secundum, quomodo debeat respici